Motion

1982/83: 15

Joakim Ollén

Vårdnad och umgänge m. m. (prop. 1981/82:168)

Frågan om gemensam vårdnad är central i den proposition om vårdnad och umgänge (1981:82:168) som riksdagen skall behandla under hösten.

I en särskild motion har företrädare för moderaterna framfört synpunkter och förslag beträffande denna del av propositionen.

En annan fråga – som inte ägnats mycken uppmärksamhet i propositionen – är vilken rättsställning en förälder skall ha om hon eller inte han har vårdnaden om ett barn från tidigare äktenskap.

I princip är en förälder som inte har vårdnaden hänvisad till umgängesrätten. Möjligheterna att lämna synpunkter på – eller ens bli informerad om – viktigare beslut rörande barnets framtid är helt beroende av vårdnadshavarens godtycke. Också umgängesrätten finns det i praktiken möjligheter för vårdnadshavaren att försvåra och i vissa fall temporärt omintetgöra. Att vårdnadshavaren har en stark ställning markeras ytterligare av att vederbörande är förmyndare och således ensam ansvarig också för skötseln av barnets ekonomiska angelägenheter.

De flesta är överens om att ett barn normalt mår bäst av att ha kontakt med båda sina föräldrar. Och självklart har också den förälder som fråntagits eller frivilligt, i syfte att undvika strid, avstått från vårdnaden i allmänhet ett intresse av fortsatt kontakt med och inflytande över barnets utveckling.

Men lagstiftningen förefaller i stor utsträckning vara utformad efter principen "allt eller inget". Om gemensam vårdnad inte går att uppnå står den "andre" föräldern helt utanför. En följd av detta är att benägenheten att göra upp i godo även i situationer då någon eller båda föräldrarna inte önskar gemensam vårdnad minskar.

Det borde mot denna bakgrund såväl med tanke på principen om barnets bästa som av andra skäl vara motiverat att i lagstiftningen infoga regler som gör det möjligt, där så bedöms lämpligt, att från domstolens sida förskriva samråds- eller informationsskyldighet rörande frågor av större vikt för barnets framtid. Sådana föreskrifter kan också underlätta en framtida bedömning av huruvida en överflyttning av vårdnaden bör ske.

I synnerhet om den vårdnadshavande föräldern avser att flytta utomlands ter det sig motiverat att ge den andre föräldern vissa möjligheter att genom en sådan föreskrift kunna följa sitt barns framtid. I sådana fall kan man också tänka sig att ha en möjlighet att föreskriva att flyttning till utlandet inte får ske om inte föräldrarna är ense eller domstol medger det. En sådan lösning har utredningen om barnens rätt diskuterat och den finns i princip med i den nya norska lagstifningen.

Ytterligare en fråga i detta sammanhang är vad som sker då en ensam vårdnadshavare dör eller inte längre anses lämplig att handha vårdnaden. I dessa fall skall enligt propositionen inte den andre föräldern få vårdnaden om någon annan bedöms lämpligare. Den föreslagna försvagningen av den "andre" förälderns ställning förefaller att stå i strid med strävanden att hålla ihop föräldrar och barn och bör därför inte genomföras. Den torde också, även det i strid med intentionerna bakom lagstiftningen, försvåra uppgörelser i godo innebärande att den ene föräldern avstår från vårdnaden. Det blir ju ett avstående inte bara i förhållande till den andre föräldern utan även till helt andra personer.

Det bör ankomma på vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.

Med stöd av det ovan anförda hemställer jag

att riksdagen beslutar att i föräldrabalkens vårdnadsregler

1. införa möjlighet att föreskriva samråds- och informationsplikt för vårdnadshavare gentemot den andre föräldern,
2. införa möjlighet att föreskriva förbud mot flyttning till utlandet i skilsmässofall där inte båda föräldrarna är ense,
3. föreskriva att vårdnaden skall övergå till den andre föräldern om vårdnadshavaren dör eller inte längre anses lämplig som vårdnadshavare, under förutsättning att det inte är uppenbart lämpligare för barnet att få en särskilt utsedd förmyndare.

Stockholm den 11 oktober 1982

JOAKIM OLLÉN (m)